2023

Voorjaarsnota 2023 en begrotingsrichtlijnen 2024

VOORWOORD

Voor u ligt een gecombineerde uitwerking van de voorjaarsnota 2023 en de kaders die als richtlijn zijn opgesteld voor het uitwerken van de begroting 2024.

De keuze voor deze gecombineerde uitwerking past in het streven om bij de bestuursrapportages van de voor- en najaarsnota door te groeien van een puur financieel document met focus op de begrotings-wijziging naar een volwaardige bestuursrapportage met een inhoudelijke voortgangsrapportage inclusief begrotingswijziging.
En door te groeien naar een kadernota die zowel de begrotingsrichtlijnen bevat als ook op beleid en uitvoering, financieel en personeel kaderstellend is.
Het gecombineerde document voorjaarsnota en begrotingsrichtlijnen is een eerste stap in dat streven, waarbij het ingroeipad en de ontwikkelopgave nader bepaald moet worden.

FINANCIEEL

Het geprognosticeerde begrotingsresultaat 2023 bedraagt na verwerking van de voortgangsrapportage Voorjaarsnota € 329.885 positief en is als volgt opgebouwd:

Saldo primaire begroting 2023:	€	264.500	V	
1e-begrotingswijziging - voorjaarsnota	€	65.385	V	
Saldo begroting 2023 na wijziging:				€ 329.885 V

De meerjarenraming 2024-2027 is als volgt opgebouwd:

Raming	Meerjarenbegroting				
	2023	2024	2025	2026	*2027*
Saldo begroting 2023	**264.500 V**	**922.700 V**	**1.841.200 V**	**641.600 V**	***641.600 V***
Totaal lasten exploitatie	-133.595 N	-505.783 N	-727.931 N	-227.346 N	*-446.524 N*
Totaal dekkingsmiddelen uit reserves	198.980 V	-130.375 N	16.000 V	16.000 V	*16.000 V*
Saldo exploitatie bijstellingen	**65.385 V**	**-636.158 N**	**-711.931 N**	**-211.346 N**	***-450.524 N***
Saldo begroting 2023	**329.885 V**	**286.542 V**	**1.129.269 V**	**430.254 V**	***191.076 V***

Toelichting
De financiële bijstellingen geven geen volledig beeld van alle verwachte wijzigingen van de begroting.

Wat is wel opgenomen in de voorjaarsnota?

- De begrotingswijziging betreft de jaren 2023-2026. Voor het jaar 2027 is de thans bekende financiële consequentie ter informatie aangegeven. Bij het opstellen van de begroting 2024 vindt de wijziging plaats van de betreffende budgetten.
- De budgetten personeel, energie en onderhoud zijn bijgesteld vanwege de hogere lasten die worden voorzien ten opzichte van de bedragen in de begroting 2023. Voorbeelden zijn de loonstijging als gevolg van de Cao-gemeentepersoneel en de prijsstijgingen vanwege de hoge inflatie.
- De rentestijging heeft effect op zowel de geldmiddelen die de gemeente heeft uitstaan als op de rentelasten van investeringen.
- De kredieten van een aantal investeringen zijn bijgesteld – vanwege de hoge inflatie – en de daaruit voortvloeiende hogere kapitaalslasten zijn verwerkt in de voorjaarsnota.
- Van de verbonden partijen met een gemeenschappelijke regeling, zijnde VNOG, ODNV, PlusOV, GGD-NOG en de I-dienst en de Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) H2O zijn de uitkomsten van de conceptbegrotingen verwerkt hetgeen leidt tot hogere bijdragen voor de gemeente Hattem.
- De uitkomsten van de circulaires gemeentefonds van september en december 2022 zijn verwerkt
- De gerealiseerde uitkomsten van de lasten in 2022 geven voor een aantal budgetten aanleiding om de begroting bij te stellen omdat gebleken is dat die budgetten structureel te laag zijn.

Wat is niet opgenomen in de voorjaarsnota?

- De overheveling van restantbudgetten wordt vanwege de oorzakelijke relatie met het besluit over de jaarrekening, via een separate begrotingswijziging verwerkt.
- Ook het raadsbesluit over de uitwerking van het bestuursakkoord voor het jaar 2023 wordt via een separate begrotingswijziging verwerkt.
- De uitkomst van de meicirculaire 2023 gemeentefonds is niet verwekt. Evenals in de voorafgaande jaren zal de raad hierover worden geïnformeerd door middel van een notitie van het college aan de raad (ARI). De begrotingswijziging zal worden meegenomen bij het opstellen van de najaarsnota 2023 en de begroting 2024-2027.

Achtereenvolgens wordt in deze Voorjaarsnota aandacht besteed aan:

Voortgangsrapportage voorjaarsnota 2023

A Resultaat bijstellingen 2023
B Per programma c.q. paragraaf de relevante mutaties in de exploitatie
C Bijstelling ramingen 2023
D Stand van zaken investeringen 2023
E Mutaties van inzetbare reserves en voorzieningen

Kaders en richtlijnen begroting 2024-2027

1 Financiële positie
2 Financiële kaders en technische uitgangspunten
3 Begrotingsrichtlijnen en planning

Advies

A. RESULTAAT BIJSTELLINGEN 2023

Samenvatting mutaties en bijstelling van budgetten in de Voorjaarsnota 2023

Voordelige financiële gevolgen:

• Uitkering circulaires Gemeentefonds (september en december 2022)		€ 345.500
• Rente schatkistbankieren		€ 238.000
• Voordeel afschrijvingslasten doordat investeringen niet al in 2022 gereed zijn gekomen.		€ 188.000
• Verwachte baten leges wegen		€ 150.000
• Verwachte baten afvalstoffenheffing		€ 66.000
• Gerealiseerde hogere dividenduitkering 2022 BNG		€ 25.000
	Saldo voordelen	€ 1.012.500

Nadelige financiële gevolgen:

• Hogere personele lasten als gevolg van Cao-gemeentepersoneel		€ 435.500
• Hogere lasten energie gemeentelijke gebouwen		€ 83.000
• Hogere lasten groenonderhoud		€ 72.000
• Hogere lasten ODNV uitvoering jaarprogramma 2023		€ 69.000
• Hogere lasten maaien bermen en waterkanten		€ 60.000
• Hogere lasten ICT (I-deel)		€ 60.000
• Hogere lasten passende ondersteuning voor inburgeraars		€ 29.500
• Hogere lasten opstellen uitvoeringsplan speeltoestellen en onderhoudskosten		€ 26.000
• Per saldo hogere lasten door onderwerpen kleiner dan € 25.000		€ 112.000
	Saldo nadelen	€ 947.000
Voordelig	Saldo exploitatie	€ 65.500

Mutaties met budgettair neutrale gevolgen

- Pilot inloop GGZ / LVB. Het bedrag van € 28.000 voor de pilot wordt onttrokken uit de reserve sociaal domein, het deel MO/BW.
- Verschuiving inkomsten bouwleges van 2023 naar 2024. De aanvraag bouwvergunning IKC 1 wordt verwacht in 2024 in plaats van in 2023 zoals begroot. Het bedrag van € 146.000 wordt onttrokken uit de algemene reserve.
- Afvalstoffenheffing; omvormen van reserve naar voorziening. De reserve afvalstoffenheffing wordt verlaagd met € 155.000 en dit bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening afvalstoffenheffing.
- Baten gebundelde uitkeringen (BUIG) en Participatiewet (PW), loonkostensubsidie en IOAW
  De beschikking BUIG 2023 is voorlopig vastgesteld. De baten BUIG worden verlaagd € 188.000 en ook de lastenbudgetten PW, IOAW en loonkostensubsidie worden per saldo met € 188.000 verlaagd.
- Door de hogere toegerekende rentebaten ad € 262.000 (N) nemen aan de diverse investeringen en producten toegerekende rentelasten af met dit bedrag, dit is een voordeel.
- Energieproblematiek maatschappelijke instellingen. De baten vanuit het Rijk ad € 185.000 en van de Provincie Gelderland ad € 60.000 worden ingezet ter dekking van de lasten van het pakket aan steunmaatregelen ad € 245.000.
- Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). De baten vanuit de Specifieke Uitkering IDO ad € 12.000 worden ingezet ter dekking van de lasten van de informatiepunt.
- Bijdrage A28. Toevoeging aan de bestemmingsreserve afslag A28 ad € 334.000 (N) wordt gedekt uit een onttrekking uit de algemene reserve van € 334.000 (V).

B. RELEVANTE MUTATIES IN DE EXPLOITATIE

Algemeen

Richtlijnen

In overeenstemming met onze P&C-richtlijnen, wordt bij financiële bijstellingen gerapporteerd over (verwachte) afwijkingen (over- en onderschrijdingen) op de oorspronkelijke ramingen van de budgetten groter dan 10% met een minimum van € 10.000.
Bijstellingen op de budgetten lager dan dit bedrag zijn bij het onderdeel 'Financiële consequenties' per saldo opgenomen onder de omschrijving: ‘totaal budgetaanpassingen < € 10.000’.

1 – SOCIAAL STERK

Relevante financiële ontwikkelingen

1.a - Opgroeien en ontwikkelen

Volksgezondheid

- Geneeskundige gezondheidszorg
  Conform de conceptbegroting GGD-NOG 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 20.285, in 2025 met € 24.748, in 2026 met € 28.758 en in 2027 met € 37.725. Alle bedragen nadeel.
  De afrekening 2022 leidt tot een nabetaling van € 1.543 (N) en het aandeel in de begrotingswijziging 2023 inschaling verpleegkundigen is € 3.025 (N).

Leerlingenvervoer

- Leerlingenvervoer
  Conform de conceptbegroting PlusOV 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 55.895, in 2025 met € 69.427, in 2026 met € 84.050 en in 2027 met € 105.267. Alle bedragen nadeel.
  De afrekening op basis van de Jaarrekening 2022 PlusOV is al verwerkt in de Jaarrekening 2022 gemeente Hattem.

Decentralisatie Jeugdzorg

- Jeugdvervoer
  Conform de conceptbegroting PlusOV 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 15.164, in 2025 met € 16.156, in 2026 met € 17.237 en in 2027 met € 18.493. Alle bedragen nadeel.
  De afrekening op basis van de Jaarrekening 2022 PlusOV is al verwerkt in de Jaarrekening 2022 gemeente Hattem.

- Jeugdzorg in Natura (ZIN)
  In het Coalitieakkoord van het huidige kabinet is opgenomen dat vanaf 2024 in aanvulling op de hervormingsagenda extra beleidsmaatregelen in de jeugdzorg genomen worden. Gemeenten moeten in hun begroting voor Jeugdzorg rekening houden met een lagere raming voor de uitgaven. Per saldo wordt het lastenbudget Jeugdzorg afgeraamd in 2024 met € 10.000 (V), in 2025 en in 2026 met € 200.000 (V) en in 2027 met 130.000 (V). Dit als tegenhanger van de verlaging van de algemene uitkering uit septembercirculaire 2022 Gemeentefonds.

Opgroeien en ontwikkelen	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-4.568 N	-81.344 N	89.669 V	69.955 V	*-31.485 N*

1b - Werk

Uitkeringen

- Voorlopige Bijstandsuitkering 2023 (BUIG)
  De BUIG wordt in de regel jaarlijks twee keer aangepast. Ten opzichte van het bedrag in de primaire begroting 2023 is de uitkering € 188.000 (N) structureel lager. Op begrotingsbasis verwerken we de mutatie van de baten BUIG budgetneutraal. En muteren we de lastenbudgetten van de uitkeringen algemene bijstand, de loonkostensubsidie en de IOAW ook, met per saldo structureel € 188.000 (V) lager.

Participatie

- Inburgering

  Als gevolg van een hogere instroom van inburgeraars is in de september-circulaire 2022 Gemeentefonds het budget voor inburgering verhoogd zodat gemeenten in staat worden gesteld alle inburgeraars passende ondersteuning te bieden. We verhogen de lastenbudgetten inburgering in 2023 met € 29.469 en in 2024 met € 23.397. Beide bedragen nadeel.

Werk	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-29.469 N	-23.397 N	0	0	*0*

1c - Zorg

Collectieve en individuele begeleiding

- Maatschappelijke Opvang / Beschermd Wonen (MO/BW)

  Het college heeft besloten om de pilot inloop GGZ / LVB voort te zetten tot en met 31 december 2023 en hiervoor een lastenbudget van € 27.980 (N) beschikbaar te stellen. Deze eenmalige lasten worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein vanuit het deel MO/BW. Zie programma 3.c Financiering en dekkingsmiddelen onder Reserves voor de reservemutatie.

- Wmo vraagafhankelijk vervoer - Regiotaxi

  Conform de conceptbegroting PlusOV 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 1.030 (V), in 2025 met € 522 (N), in 2026 met € 2.172 (N) en in 2027 met € 10.931 (N).
  De afrekening op basis van de Jaarrekening 2022 PlusOV is al verwerkt in de Jaarrekening 2022 gemeente Hattem.

- Wmo route gebonden vervoer - Dagbesteding

  Conform de conceptbegroting PlusOV 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 14.077, in 2025 met € 16.423, in 2026 met € 18.963 en in 2027 met € 22.532. Alle bedragen nadeel.
  De afrekening op basis van de Jaarrekening 2022 PlusOV is al verwerkt in de Jaarrekening 2022 gemeente Hattem.

Zorg	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-27.980 N	-13.047 N	-16.945 N	-21.135 N	*-33.463 N*

1d - Welzijn en sport

Mantelzorg en vrijwilligerswerk

- Wonen, zorg en welzijn ouderen

  Als gevolg van de uitwerking van het bestuursakkoord is bij raadsbesluit d.d. 17 april 2023 de begroting voor 2023 bijgesteld.
  Voor de onderwerpen ‘Iedereen kan oud worden in Hattem’ en ‘Kleurrijk en Jezelf zijn’ is onder andere besloten tot extra formatie inzet.
  Voor ‘Kleurrijk en Jezelf zijn’ betreft het een pilotperiode voor de jaren 2023 en 2024. Het benodigd budget voor 2024 bedraagt € 40.000 (N).
  Om eenzaamheid te signaleren, te bespreken en aan te pakken is binnen de gemeentelijke formatie aanvullend capaciteit nodig om de ambitie uit ‘Iedereen kan oud worden in Hattem’ te borgen. De structurele formatie wordt op geld gezet voor een bedrag van € 70.000 (N).

De kosten voortvloeiend uit de uitwerking van het bestuursakkoord worden verrekend met de in de primaire begroting opgenomen stelpost voor onvoorziene uitgaven (nieuw beleid). Zie ook 3.c Financiën.

Sport, Kunst en cultuur

- Energieproblematiek maatschappelijke instellingen
  De raad heeft ingestemd met een pakket aan steunmaatregelen energie-problematiek maatschappelijke instellingen en heeft besloten de begroting te wijzigen bij de Voorjaarsnota 2023. De baten zijn: € 60.000 (V) door de provincie Gelderland uit de subsidie Winterfonds en naar verwachting € 185.000 (V) van het Rijk. Het totale inkomstenbedrag van € 245.000 (N) wordt ingezet als lastenbudget voor maatregelen die in het pakket zijn genoemd.

Bibliotheek

- Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)
  Het college heeft besloten de bibliotheek een subsidie toe te kennen voor 2023 voor het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). De dekking voor deze lasten komt uit de specifieke uitkering van het Rijk ter bekostiging van de realisatie of instand-houding van een dergelijk informatiepunt. We wijzigen de begroting 2023 met € 11.755, zowel het batenbudget (V) als het lastenbudget (N).

Welzijn en sport	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	0	-110.000 N	-70.000 N	-70.000 N	*-70.000 N*

Financiële consequenties

Raming programma 1	**Begroting**				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Totaal relevante ontwikkelingen / bijstellingen	-62.107 N	-227.788 N	2.724 V	-21.180 N	***-134.948 N***

2 – WONEN, WERKEN EN RECREËREN

Stand van zaken investeringen

Herinrichting Nieuwstad (942255 Herinrichting Nieuwstad)

- Bij het herinrichten van dit project vallen de kosten voor het herinrichten van het groen hoger uit dan verwacht. De kosten dienen bijgeraamd te worden met € 50.000, dit wordt mede veroorzaakt door kostenstijgingen. Deze lasten worden in de begroting 2024 toegevoegd aan de kapitaalslasten.

Herinrichting Dorpsweg (942257 Herinrichting Dorpsweg 2020)

- Bij het herinrichten van dit project worden 67 bomen gekapt en worden 73 bomen terug geplaatst. Het terugplaatsen van deze bomen was niet in de oorspronkelijke raming in 2020 opgenomen. Dit vraagt om een bijstelling van € 21.000 (N) als extra projectkosten. Deze lasten worden in de begroting 2024 toegevoegd aan de kapitaalslasten.

Herinrichting Stadswallen (942291 Herinrichting Stadswallen 2022)

- De kosten van het project vallen hoger uit dan in 1e instantie is geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt door prijsstijgingen en extra werkzaamheden die binnen de scope uitgevoerd moesten worden, maar onvoorzien waren. De totale materiële kosten worden geraamd op € 200.000 en de personele kosten op € 213.000. Dit is een bijstelling van € 30.000 (N). Deze lasten worden in de begroting 2024 toegevoegd aan de kapitaalslasten.

Grond IKC 1 (944178 Grond IKC 1)

- Binnen de grondexploitatie van de woonzorgzone zijn de gronden ingebracht. Een deel van deze grond heeft betrekking op IKC 1. Voor de grondwaarde dient een interne order geopend te worden, vanuit het beschikbare investeringskrediet voor € 168.044.

Sterretjesveld Kinderbegraafplaats (947226 Sterretjesveld kinderbegraafplaats)

- In het najaar van 2022 is besloten om op de begraafplaats een kindergedeelte in te richten. Om dit kindergedeelte van de begraafplaats in te richten is een € 86.000 aan budget nodig. De kapitaallasten worden vanaf 2024 toegevoegd aan de begroting

Mechanische Riolering (947227 Mechanische riolering iom beheerplan 2022)

- In het najaar van 2022 is de mechanische riolering vanuit de MIP 2022 geopend. De kapitaalslasten zullen aan de begroting 2024 worden toegevoegd.

Rioolontstopper (947229 Mach.nr. 40 Rioolontstopper 2022)

- Vanuit het meerjareninvesteringsplan is een rioolontstopper aangeschaft voor € 16.000 (N). Vanaf 2024 zijn deze kosten opgenomen in de begroting.

Containers Lippenoordweg (947231 Containers Lippenoordweg 2023)

- Aan de Lippenoordweg worden containers geplaatst om het afval op te kunnen halen. Deze investering van € 12.500 wordt in 2023 uitgevoerd en de kapitaalslasten zullen aan de begroting 2024 worden toegevoegd. Ter dekking van deze lasten wordt uit de egalisatiereserve Afvalstoffenheffing dit bedrag vrijgemaakt ter dekking voor de kapitaalslasten. Dit wordt toegevoegd aan de reserve dekking kapitaalslasten om deze last gedurende de afschrijvingsperiode te dekken.

Relevante financiële ontwikkelingen Investeringen

De realisatie van diverse projecten wijkt af van hetgeen waarop de begroting 2023 is gebaseerd. Dit heeft als gevolg dat de afschrijvingslasten niet in maar na 2023 zullen starten. Dit heeft in 2023 een eenmalig effect van € 183.000 (V). Het budget afschrijvingslasten is verlaagd met dit bedrag. Deze afwijking heeft onder andere ook effect op de rentetoerekening aan de verschillende projecten. De rentetoerekening is aangepast, dit heeft een positief effect van € 203.000 (V).
Aangepaste afschrijvingen hebben een structureel effect € 42.300 (N) vanaf 2023.
De financiële mutaties zijn opgenomen in deelprogramma 2.c Fysieke leefomgeving onder kapitaallasten.

Relevante financiële ontwikkelingen

2a - Ruimtelijke ontwikkeling

Vergunningverlening en handhaving

- Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Hoenwaard
  Het college heeft besloten in te stemmen met het uitvoeringskrediet/bijdrage planuitwerkingsfase voor de gemeente Hattem in 2023 van € 18.150 (N).

- Milieubeheer
  Conform de conceptbegroting ODNV 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 29.738, in 2025 met € 35.675, in 2026 met € 42.937 en in 2027 met € 59.268. Alle bedragen nadeel.
  De afrekening 2022 leidt tot een terugbetaling van € 11.471 (V) en het aandeel in de 2e begrotingswijziging 2023 uitvoering jaarprogramma is € 80.507 (N).

- Baten bouwleges
  In de najaarsnota 2022 zijn de baten bouwleges die betrekking hebben op de IKC 1 voor € 146.375 (V) doorgeschoven naar 2023. Echter, zoals het nu lijkt komen de opbrengsten van de leges voor IKC 1 pas in 2024 Dit wordt veroorzaakt door de procedure bij de Raad van State die zorgt voor vertraging in het project IKC 1.
  Zie ook programma 3.c Financiering en dekkingsmiddelen onder Reserves voor de reservemutatie van € 146.375 (N).

- Baten werkzaamheden kabels/leidingen en wegen
  De baten leges wegen vallen naar verwachting € 150.000 (V) hoger uit. Dit komt door het verwerken van achterstanden en het optimaliseren van het proces van het inrekening brengen van leges voor wegen.

- BOA
  In 2022 zijn door het Rijkextra middelen toegekend voor de taken en bedrijfs-middelen van de buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA). Deze middelen maakten onderdeel uit van de algemene middelen en worden nu geoormerkt voor besteding binnen dit specifieke budget, voor € 15.000 (N) structureel.

Erfgoed

- Onderhoud stadsmuur
  Ten behoeve van het onderhoud van de stadsmuur is in 2023 incidenteel een bedrag van € 8.368 (N) nodig.

Milieu en duurzaamheid

- Gemeenschappelijke regeling
  De bijdrage in de samenwerkingsagenda energietransitie Noord-Veluwe neemt vanaf 2024 toe met structureel € 1.300 (N) per jaar.

Ruimtelijke ontwikkeling	2023	2024	2025	2026	*2027*
Bijstellingen	39.446 V	100.337 V	-51.975 N	-59.237 N	*-75.568 N*

2b - Economische ontwikkeling

Recreatie en Toerisme

- Bijdrage routebureau Veluwe
  De bijdrage in het routebureau bedraagt in 2023 € 11.447 (N) en vanaf 2024 structureel € 13.185 (N) per jaar.

- Wandel- en fietspaden
  De gemeente Hattem participeert in het routebureau Veluwe wat onder andere wandelpaden en fietspaden aanlegt op de Veluwe. Voor de jaren 2024-2027 dient de gemeente Hattem € 27.000 (N) bij te dragen. Deze lasten zijn opgenomen voor de aangegeven periode.

- Veluwe op 1
  De bijdrage in Veluwe op 1 en in het uitvoeringsprogramma bedraagt vanaf 2024 structureel € 12.100 (N) per jaar.

- Promobureau
  Betreft een bijstelling met € 15.860 (N) structureel van de vaste subsidie aan het promobureau op basis van de subsidieregeling 2023. De bijstelling van de subsidie die geïndexeerd verleend wordt voor:
  - het opstellen van een toeristisch informatiepunt;
  - het leveren van diensten en producten aan (potentiële) gasten, bezoekers en inwoners;
  - het uitbouwen van een toeristisch netwerk;
  - het organiseren van evenementen en toeristische activiteiten en
  - de promotie van Hattem in de regio

  is abusievelijk niet in de primaire begroting 2023 verwerkt.

- Toerisme
  Dit jaar is het Hanzejaar. In heel 2023 worden er diverse evenementen en activiteiten georganiseerd om Hattem als Hanzestad te vieren. Samen met andere Hanzesteden wordt in december ‘Kleur de Hanze’ georganiseerd, waarin een week lang het stadhuis op een creatieve wijze wordt verlicht. Ook wordt gewerkt aan een Hanzemuurschildering: een blijvend kunstzinnig icoon wat heden en verleden samenbrengt. De activiteiten vragen een bijstelling van de begroting met een bedrag € 20.500 (N)

- Recreatieve voorzieningen
  Samen met de gemeente Zwolle exploiteren we ’t Kleine Veer. Uit het Verenfonds van de Provincie Gelderland kunnen we een bijdrage ontvangen van 35% van de exploitatiekosten. Omdat het Verenfonds is uitgeput lijkt het erop dat er ingaande 2023 geen subsidie meer binnen zal komen. Dit leidt tot een toename van de netto kosten van € 6.737 (N) structureel.

Economie

- Economische zaken

  Binnen Hattem bevindt zich een diversiteit aan ondernemingen, van lokaal tot op internationaal niveau. Het doel is om partnerschap tussen gemeente en ondernemers op te bouwen. De gemeente is een partner die meedenkt en faciliteert. Samen bouwen we een sterke, vitale en duurzame economie.
  Jaarlijks organiseren we een ondernemersevent in samenwerking met Ondernemend Hattem. Inzet is ontmoeting en uitwisselen en opdoen van kennis en ervaring. Nieuwe ondernemers willen we welkom heten als gemeente met een welkomstpakket. Wij zetten in op integrale samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen en goede, eenduidige informatievoorziening. Ondernemersvragen worden integraal beantwoord doordat we de vragen breed uitzetten in de organisatie.
  Wij zijn gesprekspartners voor ondernemers over revitalisering van bestaande bedrijfsterreinen. Inzet is een duurzame samenhang en organisatie (parkmanagement). De totale jaarlijkse kosten vanaf 2024 bedragen € 10.000 (N).

  Koopstromenonderzoek
  Elke 4 jaar vindt er koopstromenonderzoek plaats in samenhang met Kop van de Veluwe gemeenten. De bijdrage in 2023 bedraagt € 2.500 (N).

Vastgoed

- Vastgoed gronden, gebouwen etc.

  Energie gebouwen
  Door het beperkte aanbod van gas door onder andere het verminderen van de gaswinning in Groningen en het beperkte aanbod uit het buitenland, zijn de energieprijzen gestegen. In de primaire begroting 2023 is met deze ontwikkeling rekening gehouden. Toch vallen de verwachte energiekosten hoger uit dan begroot. Een bijstelling met € 82.918 (N) vindt plaats als gevolg van verder gestegen tarieven in 2022 en verhoging met 50% van netwerkbeheerkosten door Liander.

  Onderhoud gebouwen
  De jaarlijkse onderhoudskosten stijgen vanaf 2024 gemiddeld € 100.000 (N) per jaar. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door de hoge inflatiekosten. Verder zijn er nog enkele onderwerpen geactualiseerd waardoor de kosten die verwacht werden zijn gestegen. In de begroting 2024-2027 zal dit verder geactualiseerd worden en wordt de voorziening met de dotatie en onttrekking geactualiseerd.

Econom. ontw.	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-139.962 N	-178.882 N	-159.882 N	-159.882 N	*-159.882 N*
Bijstell. < € 10.000	-2.000 N	0	0	0	*0*

2c - Fysieke leefomgeving

Groen, natuur en landschap

- Groenonderhoud

  Voorbereiding bestek en Inventarisatie Groenvlakken
  Om te komen tot het eventueel aanbesteden of inbesteden van het groenonderhoud zijn voorbereidende werkzaamheden opgestart. Mede ter uitvoering van de Groenvisie worden de groenvakken in kaart gebracht en gekeken aan welke bestekvoorwaarden dit dient te voldoen. De kosten hiervan bedragen € 47.000 (N).

Onderhoud Groen
Voor enkele werkzaamheden dient het onderhoud voor uitgevoerd te worden. Dit geldt onder andere name het onderhoud op de Bleek en de Stadswallen. In het regulier geraamde budget voor groenonderhoud zijn deze bedragen niet opgenomen. In de voorjaarsnota wordt € 40.510 (N) bijgeraamd.

Water

- Riolering en waterzuivering
  Maaien bermen en waterkanten
  De jaarlijkse kosten voor het maaien van bermen zijn te laag begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de basis dienstverlening onvoldoende in de DVO met de ROVA is opgenomen. Bij de jaarlijkse nacalculatie worden deze kosten alsnog in rekening gebracht conform de gemaakte afspraken. Met de ROVA is afgesproken dat deze kosten aan de DVO worden toegevoegd, dit heeft een effect van € 60.000 (N).

Afval

- Reserve Afvalstoffenheffing
  In de reserve afvalstoffenheffing zijn de positieve resultaten van de afgelopen jaren verwerkt. Echter, op voorschrift van de BBV hadden deze resultaten in een voorziening verwerkt moeten worden. In 2023 zal deze mutatie worden doorgevoerd. Dit houdt in dat er een voorziening wordt gevormd van € 155.000 (N). De reserve afvalstoffenheffing wordt verlaagd met dit bedrag. Zie programma 3.c Financiën - reserves.

Speelvoorzieningen

- Speeltuinen, speelweiden en JOP's
  Uitvoeringsplan speeltoestellen
  Vorig jaar zou het uitvoeringsplan voor speeltoestellen opgesteld worden, wat niet is gelukt. Het budget dat vrij kwam is toegevoegd aan de algemene reserve. In 2023 wordt het uitvoeringsplan alsnog opgesteld. Tevens vallen de onderhoudskosten eenmalig hoger uit dan begroot. De verwachte extra kosten € 26.000 (N) bedragen in 2023.

Fysieke leefomgeving	2023	2024	2025	2026	*2027*
Bijstellingen	-312.650 N	-60.000 N	-60.000 N	-60.000 N	-60.000 N
Kapitaallasten	140.688 V	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N

Financiële consequenties

Raming programma 2	**Begroting**				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Totaal relevante ontwikkelingen / bijstelling	-413.166 N	-138.545 N	-271.857 N	-279.119 N	*-295.450 N*
Totaal budgetaanpassingen < € 10.000	-2.000 N	0	0	0	***0***
Kapitaallasten	140.688 V	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N

3 – BESTUREN EN ORGANISEREN

Relevante financiële ontwikkelingen

3a - Netwerken en besturen

Integrale veiligheid

- Openbare orde en veiligheid
  Betreft de doorbelasting van kosten van de tijdelijke aanstelling van een regionaal coördinator ondermijning in dienst van de gemeente Hattem. De totale kosten bestaan uit loon en overhead. Voor overheadkosten is tussen de betrokken gemeenten een vast bedrag afgesproken. Bijstelling € 13.300 (N).

- Veiligheidsregio Noord- en Oost Nederland (VNOG)
  Conform de conceptbegroting VNOG 2024-2027 neemt de bijdrage Hattem toe. In 2024 met € 47.000, in 2025 met € 122.400, in 2026 met € 158.100 en in 2027 met € 182.700. Alle bedragen nadeel.

  De VNOG heeft de Demarcatie huisvesting in de begroting verwerkt. Vanaf 2024 is dit onderdeel van de bovenstaande wijziging van de begroting. In 2023 is het uitnamebedrag voor Hattem ten opzichte van de eerdere berekeningen verlaagd. Hierdoor wordt de vermindering van lasten in de begroting Hattem € 6.000 (N) lager.

Netwerken en besturen	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-19.300 N	-47.000 N	-122.400 N	-158.100 N	*-182.700 N*
Bijstellingen < € 10.000	-5.292 N	0	0	0	*0*

3c - Financiën

Belastingen en heffingen

- Afvalstoffenheffing
  In 2023 worden hogere baten verwacht dan begroot: voor Reinigingsrechten € 29.000 (V) en voor Afvalstoffenheffing € 37.000 (V).

Financiering en dekkingsmiddelen

- Dividend BNG
  De Bank voor Nederlandse Gemeenten heeft in 2022 een nettowinst gemaakt van 300 miljoen euro. Dat is 64 miljoen euro meer dan de nettowinst die een jaar eerder werd geboekt. De voornaamste oorzaken van de hogere nettowinst zijn een stijging van het renteresultaat en een hoger gerealiseerd resultaat financiële transacties, zo meldt de bank in het jaarverslag over 2022. De aanvraag van nieuwe kredieten door met name gemeenten vond vooral in de eerste helft van 2022 plaats. Gemeenten anticipeerden op de stijging van de rente en haalden hun financieringsvraag naar voren.
  Conform het staande beleid stelt BNG Bank voor om 50 procent van de netto-winst aan de aandeelhouders uit te keren. Dat betekent een dividenduitkering van 139 miljoen EUR a € 2,50 per aandeel. Voor Hattem kan hierdoor de begroting met € 25.075 worden bijgesteld (V)

Algemene uitkering

- Gemeentefonds

  De circulaires Gemeentefonds van september en december 2022 resulteren in een voordelige bijstelling van de algemene uitkering voor de jaren 2023-2027. De algemene uitkering neemt per saldo toe in 2023 met € 345.552, in 2024 met € 258.535, in 2025 met € 20.536 (nadeel), in 2026 met € 510.548 en in 2027 met € 365.758. Alle bedragen voordelig, met uitzondering van 2025.
  De integratie uitkering Sociaal Domein betreft uitsluitend nog Participatie, in hoofdzaak WSW. Deze uitkering neemt alleen in 2027 toe met € 5.113 (V).

Algemene baten en lasten

- Onvoorziene uitgaven

  In deelprogramma 1.d Welzijn en sport is de begroting bijgesteld zijn voor de onderwerpen 'Iedereen kan oud worden in Hattem' en 'Kleurrijk en Jezelf zijn'. is onder andere besloten tot extra formatie inzet.
  Deze kosten worden gedekt uit de post Onvoorziene uitgaven.
  Voor 'Kleurrijk en Jezelf zijn' eenmalig € 40.000 (V) in 2024. En voor 'Iedereen kan oud worden in Hattem' structureel € 70.000 (V) vanaf 2024.

- Stelposten

  In de regel begroten we in Hattem tegen constante prijzen. De loon- en prijscompensatie door het Rijk vanuit de algemene uitkering (baten) begroten we met een tegenhanger op een stelpost (lasten). De verbonden partijen VNOG, GGD-NOG, ODNV en PlusOV begroten in lopende prijzen. Dus inclusief de doorrekening van de jaarlijkse loon- en prijscompensatie. Ter dekking van de stijging van de betreffende lastenbudgetten in de begroting van de gemeente Hattem, ramen we een deel van het budget stelposten af. De totaalbedragen per jaar zijn: in 2024 met € 181.128, in 2025 met € 285.351, in 2026 met € 352.218 en in 2027 met € 436.916. Alle bedragen voordeel.

Reserves

- Reserve

  De reservemutaties zijn:
  - Pilot inloop GGZ / LVB: in 2023 incidenteel € 27.980 (V). Beschikking over de reserve Sociaal Domein, het deel MO/BW. Zie ook 1.c Zorg.
  - Bijdrage GFT containers: Binnen de gemeente Hattem worden GFT containers geplaatst door de ROVA, het plaatsen van deze containers brengt € 16.000 aan extra kosten mee voor de gemeente die in de DVO met de ROVA worden verwerkt. Deze kosten worden vanuit de reserve Afvalstoffenheffing gedekt voor € 16.000 (V).
  - Afval: beschikking over de reserve afvalstoffenheffing. In 2023 incidenteel € 155.000 (V). Zie ook 2.c Fysieke leefomgeving.
  - Baten bouwleges: in 2024 incidenteel € 146.375 (N). Zie ook 2.a Ruimtelijke ontwikkeling.
  - Bijdrage A28: In de komende jaren zal de gemeente Hattem een bijdrage van € 1,0 miljoen betalen voor de nieuw te realiseren afslag op de A28. Om deze kosten te kunnen dekken in de exploitatie is er in 2022 een bestemmingsreserve gevormd. Om deze bestemmingsreserve te vullen wordt jaarlijks voor € 334.000 (N) gedoteerd aan deze bestemmingsreserve tot een maximum van € 1,0 miljoen is bereikt. In 2023 wordt deze toevoeging gedekt uit de algemene reserve, derhalve € 334.000 (V).

Per saldo worden de volgende bedragen aan de reserves toegevoegd: in 2023 voor € 198.980 (V) en in 2024 voor € 130.375 (N). In de periode 2025-2027 wordt jaarlijks € 16.000 (V) aan de reserves onttrokken.

Financiën	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Totaal relevante ontwikkeling / bijstelling	436.627 V	549.663 V	334.815 V	932.766 V	*877.787 V*
Bijstellingen < € 10.000	7.292 V				
Mutaties reserves	198.980 V	-130.375 N	16.000 V	16.000 V	*16.000 V*

Financiële consequenties

Raming programma 3	**Begroting**				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Totaal relevante ontwikkelingen	417.327 V	502.663 V	212.415 V	774.666 V	*695.087 V*
Totaal budgetaanpassingen < € 10.000	2.000 V	0	0	0	***0***
Dekking / verrekening reserves	198.980 V	-130.375 N	16.000 V	16.000 V	*16.000 V*

4 – BEDRIJFSVOERING / OVERHEAD

Stand van zaken investeringen

4c - Facilitaire zaken

Huisvesting en werkplek

- Bedrijfsmiddelen
  Om de werkomgeving verder uit te rusten zijn er vervangingsinvestering geweest in communicatieapparatuur en printapparatuur.
  Deze vervangingsinvesteringen bedragen € 50.000 en de kapitaalslasten zullen aan de begroting 2024 worden toegevoegd.

Relevante financiële ontwikkelingen

4a- Kapitaal-lasten

Kapitaalasten

- Rente schatkistbankieren en toegerekende rente in 2023
  Voor de kapitaalslasten geldt dat de te ontvangen rente baten zijn bijgesteld met € 238.000 (V).
  De door te belasten rentekosten zijn bijgesteld met afgerond € 262.000 (N).
  Door de hogere ontvangsten op de banksaldo's nemen de door te rekenen kosten af. Dit heeft een positief effect van afgerond € 262.000 (V) op de verschillende producten in de programma's 1, 2 en 3.

Kapitaallasten	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	238.000 V	0	0	0	*0*
Toegerekende rente	0	0	0	0	*0*

4b – Bedrijfs-informatie

Personele informatie

- Personele informatie
  Cao-gemeentepersoneel
  Op 5 april 2023 is het principeakkoord Cao gemeenten definitief geworden waarmee een akkoord is bereikt voor de periode 2 januari 2023 tot en met 1 januari 2024.
  In de primaire begroting is rekening gehouden met een loonstijging met 3,6%. In de nieuwe Cao gaan de lonen gemiddeld met 9% omhoog. De uitwerking van de Cao betekent een toename van de salarisomvang met structureel een bedrag van € 413.450 (N). In 2023 wordt het salariskostenbudget incidenteel met € 12.200 (N) bijgesteld.
  In hoeverre de lastenstijging voor gemeenten door het Rijk in de algemene uitkering wordt gecompenseerd is momenteel niet bekend. De verwachting is dat de meicirculaire hierover duidelijkheid geeft.

  Nulmeting Fiscaliteiten
  Voor de fiscaliteit geldt dat de op sommige onderwerpen ontwikkelingen hebben plaats gevonden de afgelopen jaren. De gemeente heeft dit in afstemming met fiscalisten opgepakt en pragmatisch ingericht. In de komende periode wordt onderzocht welke risico's in de processen er zijn en hoe deze risico's mogelijk gemitigeerd kunnen worden. Om de risico's in beeld te brengen wordt gestart met een nulmeting, hiervoor is in 2023 incidenteel € 10.000 (N) budget nodig.

Bedrijfsinformatie	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-435.650 N	-413.450 N	-413.450 N	-413.450 N	*-413.450 N*

4c - Facilitaire zaken

Facilitaire zaken

- Informatisering en automatisering (ICT)

  I-Deel (CIO-office):

  De bijstelling van de begroting komt voort uit de kadernota 'Strategisch Informatiebeleidsplan 2024-2027' en is nader gebaseerd op de concept begroting 2024-2028 van de I-Dienst waar in samenwerking met de gemeenten Heerde en Oldebroek, een convenant voor is gesloten.

  In de documenten is de noodzaak aangetoond van een eigen Enterprise Architect. Door de groei en de ontwikkeling van de organisaties wordt het steeds belangrijker om een goed ontworpen en geoptimaliseerde IT-infrastructuur te hebben om de bedrijfsdoelstellingen te ondersteunen. Hier komt de rol van een Enterprise architect duidelijk in beeld.

  Uit de kadernota komt verder de noodzaak van een Project Management Officer (PMO) voort waar de verantwoordelijkheid komt te liggen voor het ondersteunen van projectmanagers bij het succesvol plannen, uitvoeren en afronden van projecten.

  Daarnaast groeit binnen het CIO-office - waar de centrale regie wordt gevoerd op de gehele informatievoorziening van de organisaties - het aantal administratieve taken. Tot op heden is een dergelijke functie niet specifiek ingevuld. De met name formatieve uitbreiding betekent een bijstelling van de Informatisering begroting (N).

I-Deel (CIO-office)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Conceptbegroting	59.700 N	124.700 N	136.500 N	154.900 N	*173.800 N*

  A-Deel:

  Van de Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) H2O is de meerjarenbegroting 2024-2027 ontvangen. Ten opzichte van de ramingen zo die in de primaire begroting zijn opgenomen zijn kosten structureel toegenomen.

  Zo zijn de ontwikkelingen binnen de toenemende automatiserings-vraagstukken, aanleiding om de formatie uit te breiden. Daarnaast zijn de salarissen verhoogd als uitwerking van de Cao-overeenkomst.

  Een onvermijdelijke stijging zijn de kosten voor de informatiebeveiliging en privacy. Het belang van goede informatiebeveiliging en privacy wordt, mede door incidenten, steeds groter.

  Verder zijn door het toegenomen aantal gebruikers de licenties van de centrale werkplek applicaties gestegen. De onderwerpen vragen een bijstelling van de begroting (N).

  Gelet op het stijgende personeelsbestand, thuiswerken en de (fors) gestegen kosten voor apparatuur en software, verwacht de BVO dat het voor 2023 beschikbaar gestelde budget niet toereikend zal zijn. De gemeenten ontvangen hierover een rapportage voor 1 augustus 2023 zodat een eventuele budgetbijstelling nog verwerkt kan worden in de Najaarsnota 2023.

A-Deel (BVO)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Conceptbegroting	-	59.600 N	76.900 N	89.000 N	*99.600 N*

- Kapitaallasten Voorgenomen investeringen
  Een aantal investeringen zijn in 2022 niet gereedgekomen. Hierdoor start de afschrijving niet in 2023 en worden de kapitaallasten in 2023 afgeraamd met € 47.046 (V).

Facilitaire zaken	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Bijstellingen	-59.700 N	-184.300 N	-213.400 N	-243.900 N	*-273.400 N*
Kapitaallasten	47.046 V	0	0	0	*0*

Financiële consequenties

Raming programma 4	**Begroting**				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Totaal relevante ontwikkelingen / bijstellingen	-257.350 N	-597.750 N	-626.850 N	- 657.350 N	*-686.850 N*
Totaal budgetaanpassingen < € 10.000	-6.123 N	-2.000 N	-2.000 N	-2.000 N	***-2.000 N***
Kapitaallasten	47.046 V	0	0	0	***0***

C. BIJSTELLING RAMINGEN 2023 e.v.

In onderstaande tabel is de situatie na de vaststelling van de Voorjaarsnota en de hierin opgenomen bijstellingsmaatregelen 2023 e.v. weergegeven.

Raming	**Begroting**				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	***2027***
Saldo begroting 2023	**264.500 V**	**922.700 V**	**1.841.200V**	**641.600 V**	***641.600 V***
Recapitulatie mutaties:					
P1 - Sociaal sterk					
1a - opgroeien en ontwikkelen	-4.568 N	-81.344 N	89.669 V	69.955 V	*-31.485 N*
1b – werk	-29.469 N	-23.397 N	0	0	0
1c – zorg	-27.980 N	-13.047 N	-16.945 N	-21.135 N	*-33.463 N*
1d - welzijn en sport	0	-110.000 N	-70.000 N	-70.000 N	*-70.000 N*
P2 - Wonen, werken en recreëren					
2a - ruimtelijke ontwikkeling	39.446 V	100.337 V	-51.975 N	-59.237 N	*-75.568 N*
2b - economische ontwikkeling	-139.962 N	-178.882 N	-159.882 N	-159.882 N	*-159.882 N*
2c - fysieke leefomgeving	-312.650 N	-60.000 N	-60.000 N	-60.000 N	-60.000 N
P3 - Besturen en organiseren					
3a - netwerken en besturen	-19.300 N	-47.000 N	-122.400 N	-158.100 N	*-182.700 N*
3b - dienstverlening	0	0	0	0	*0*
3c - financiën	436.627 V	549.663 V	334.815 V	932.766 V	*877.787 V*
P4 – Bedrijfsvoering / overhead					
4a – kapitaallasten	238.000 V	0	0	0	*0*
4b - bedrijfsinformatie	-435.650 N	-413.450 N	-413.450 N	-413.450 N	*-413.450 N*
4c – facilitaire zaken	-59.700 N	-184.300 N	-213.400 N	-243.900 N	*-273.400 N*
4b - bedrijfsinformatie	0	0	0	0	0
Investeringen (kapitaallasten)	187.734 V	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N	-42.363 N
Totaal budgetaanpassingen < € 10.000	-6.123 N	-2.000 N	-2.000 N	-2.000 N	*-2.000 N*
Lasten exploitatie	-133.595 N	-505.783 N	-727.931 N	-227.346 N	*-446.524 N*
Dekkingsmiddelen verrekening reserves	198.980 V	-130.375 N	16.000 V	16.000 V	*16.000 V*
Saldo exploitatie bijstellingen	65.385 V	-636.158 N	-711.931 N	-211.346 N	*-450.524 N*
Saldo begroting 2023	329.885 V	286.542 V	1.129.269 V	430.254 V	*191.076 V*

D. STAND VAN ZAKEN INVESTERINGEN 2023

		Oud	Mutatie	Nieuw
-	Communicatie apparatuur spreekkamers	-	33.500	15.000
-	Mobiele geluidsinstallatie evenementen	-	7.000	8.000
-	Plotter	-	9.000	9.000

De mutatie in 2023 e.v. komt tot uitdrukking in gewijzigde afschrijvingslasten ingaande 2024.
De investeringen en de hieruit voortvloeiende jaarlasten worden meegenomen in de begrotingsvoorbereiding 2024 en specifiek bij het opstellen van de activastaat.

E. MUTATIES INZETBARE RESERVES EN VOORZIENINGEN

De reservemutaties zijn:

- Pilot inloop GGZ / LVB: in 2023 incidenteel € 27.980 (V).
  Beschikking over de reserve Sociaal Domein, het deel MO/BW. Zie ook 1.c Zorg.

- Bijdrage GFT containers: Binnen de gemeente Hattem worden GFT containers geplaatst door de ROVA, het plaatsen van deze containers brengt € 16.000 aan extra kosten mee voor de gemeente die in de DVO met de ROVA worden verwerkt.
  Deze kosten worden vanuit de reserve Afvalstoffenheffing gedekt voor € 16.000 (V).

- Afval: in 2023 incidenteel € 155.000 (V).
  Beschikking over reserve afvalstoffenheffing. Zie ook 2.c Fysieke leefomgeving.

- Baten bouwleges: in 2024 incidenteel € 146.375 (N).
  Toevoeging aan de algemene reserve. Zie ook 2.a Ruimtelijke ontwikkeling.

- Bijdrage A28: In de komende jaren zal de gemeente Hattem een bijdrage van € 1,0 miljoen betalen voor de nieuw te realiseren afslag op de A28. Om deze kosten te kunnen dekken in de exploitatie is er in 2022 een bestemmingsreserve gevormd. Om deze bestemmingsreserve te vullen wordt jaarlijks voor € 334.000 (N) toegevoegd aan deze bestemmingsreserve tot een maximum van € 1,0 miljoen is bereikt. In 2023 wordt deze toevoeging gedekt uit de algemene reserve, derhalve € 334.000 (V).

Per saldo worden de volgende bedragen met de reserves verrekend: in 2023 voor € 198.980 (V) en in 2024 voor € 130.375 (N). In de periode 2025-2027 wordt jaarlijks € 16.000 (V) aan de reserves onttrokken.

ADVIES

Samenvattend adviseren wij u om de voortgangsrapportage "*Voorjaarsnota 2023, Kaders en richtlijnen Begroting 2024-2027*" vast te stellen en:

1. De begroting te wijzigen overeenkomstig het financieel meerjarenoverzicht '*bijstelling ramingen 2023 e.v.*';
2. De incidentele saldi van de mutaties in de begrotingsjaren 2023-2027 te verrekenen met de algemene reserve.

Juni 2023
Het college van burgemeester en wethouders van Hattem,

de secretaris, de burgemeester,

1. Begrotingsrichtlijnen 2024-2027

In dit hoofdstuk schetsen we de kaders en richtlijnen die we hanteren als uitgangspunten voor het opstellen van de begroting 2024-2027. In de paragraaf Financiële positie geven we op hoofdlijnen aan welke onderwerpen in de begrotingsvoorbereiding nader uitgewerkt gaan worden.

Kaders en richtlijnen voor de begroting 2024-2027

1. Financiële positie
2. Financiële kaders en technische uitgangspunten
3. Begrotingsrichtlijnen en planning

2.1 Financiële positie

In dit hoofdstuk schetsen we eerst het Financieel perspectief, de meerjarenraming 2024-2027. En daarna gaan in op een aantal ontwikkelingen die we op ons af zien komen in 2023 en die mogelijk ook financiële gevolgen kunnen hebben in de jaren daarna.

Financieel perspectief
De voorjaarsnota 2023 is in het financieel perspectief opgenomen. Zowel de bijstellingen van de begroting 2023, als ook de meerjarige doorwerking 2024-2026. Ook zijn de structurele doorwerkingen c.q. de financiële consequenties voor de jaarschijf 2027 in beeld gebracht dan wel ingeschat.

Het financieel perspectief van de bijstellingen laat een meerjarig tekort zien. Enerzijds veroorzaakt door de structurele doorwerking van de bijstellingen in de voorjaarsnota 2023, anderzijds door ontwikkelingen op de diverse beleidsterreinen. Hierbij moet in ogenschouw worden genomen dat de uitkering uit het gemeentefonds zoals die wordt bijgesteld in de meicirculaire niet is verwerkt.
Ook van belang: de indexatie van de gemeentelijke leges, heffingen en belastingen (denk aan onroerende-zaakbelasting, riool- en afvalstoffenheffing, toeristenbelasting en begraafrechten) en een mogelijke aanpassing van de tarieven bouwleges, wordt in de begrotingsvoorbereiding nader uitgewerkt.

De meerjarenraming 2024-2027 is als volgt opgebouwd:

Raming	Meerjarenbegroting				
	2023	2024	2025	2026	*2027*
Saldo begroting 2023	**264.500 V**	**922.700 V**	**1.841.200 V**	**641.600 V**	***641.600 V***
Totaal lasten exploitatie	-133.595 N	-505.783 N	-727.931 N	-227.346 N	*-446.524 N*
Totaal dekkingsmiddelen uit reserves	198.980 V	-130.375 N	16.000 V	16.000 V	*16.000 V*
Saldo exploitatie bijstellingen	**65.385 V**	**-636.158 N**	**-711.931 N**	**-211.346 N**	***-450.524 N***
Saldo begroting 2023	**329.885 V**	**286.542 V**	**1.129.269 V**	**430.254 V**	***191.076 V***

Zoals vermeld in de toelichting op de meerjarenraming (pagina 2) geeft de bijstelling van de begroting in deze voorjaarsnota geen volledig beeld van alle verwachte mutaties. In de begrotingsvoorbereiding worden de baten- en de lastenbudgetten nader geanalyseerd en herrekend op basis van de in deze voorjaarsnota voorgestelde loon- en prijsindexaties.

Ontwikkelingen
Er zijn een aantal onderwerpen die hetzij uit de analyse structurele doorwerking van de jaarrekening 2022 hetzij uit de ontwikkelingen in de eerste maanden 2023 aanleiding geven tot nader onderzoek.

Het is geen volledig overzicht, eind mei zijn in beeld:
- # Wmo: Huishoudelijke Hulp en Begeleiding
- # Jeugd: begeleiding Zorg in Natura (ZIN)
- # Participatie / Werk & Inkomen
- # Maatschappelijke Opvang / Beschermd Wonen (MO/BW); doordecentralisatie

Zowel het financiële effect van hogere tarieven (vergoedingen Wmo- en Jeugdzorg en hogere uitkeringen) als volumemutaties zijn eind mei nog te onzeker om in de voorjaarsnota de begroting al bij te stellen.

2.2 Financiële kaders en technische uitgangspunten

Voor het opstellen van de begroting en meerjarenraming 2024-2027 hanteren we de volgende uitgangspunten:

Financiële kaders
- Een vastgestelde meerjarenbegroting 2023-2026 en vastgestelde voorjaarsnota 2023 (financieel)
- De exploitatie is structureel en reëel in evenwicht
- Onroerende zaakbelasting (OZB) : De uitkomst van de begrotingsvoorbereiding moet duidelijk maken of aanvullend op de indexatie 2024 een verhoging van de OZB moet worden voorgesteld teneinde een sluitende exploitatie te realiseren.
- Rioolheffing: vasthouden aan de beleidslijn zoals verwoord in de begroting 2023 te weten *'verhoging is inflatiepercentage plus 1,9% in de jaren 2024 tot en met 2032*'
- Afvalstoffenheffing: vasthouden aan de beleidslijn zoals verwoord in de begroting 2023 te weten '*het basistarief (vastrecht) te verhogen met het inflatiepercentage'*. En '*de lediging van het restafval te verhogen met een nader vast te stellen percentage of bedrag*'.
- De inkomsten uit de onroerendezaakbelastingen, toeristenbelasting, forensenbelasting en precario-belasting te gebruiken als algemeen dekkingsmiddel.
- De afvalstoffenheffing, rioolheffing, begraafrechten en leges wordt geheven ter gehele of gedeeltelijke compensatie van de kosten die de gemeente maakt bij de realisering en het onderhoud van die voorzieningen of de verleende diensten. Dus; kostendekkend waar van toepassing.
- Ratio weerstandsvermogen: vasthouden aan de huidige beleidslijn '*factor 1,4*'
- Meerjaren investeringsprogramma (MIP): basis is de jaarschijf 2023 en verder zoals die bij de behandeling van de begroting 2023 door de raad is vastgesteld. Het MIP wordt geactualiseerd bij de begrotingsvoorbereiding. Daarbij worden de investeringen die in de voorjaarsnota zijn genoemd ook betrokken.
- Meerjaren onderhoudsplan (MJOP): basis is het in 2022 geactualiseerde MJOP en de actualisatie daarvan in de begroting 2023. Daarbij wordt de actualisatie die in de voorjaarsnota is opgenomen ook betrokken.

Financieel technische uitgangspunten

- leges en tarieven: er wordt uitgegaan van een kostendekkend tarief
- belastingen, heffingen en leges: de indexering voor 2024 bedraagt 4,0%
- te verstrekken subsidies aan derden: de indexering voor 2024 bedraagt 4,0% over het subsidiebudget
- prijscompensatie: de indexering voor 2024 bedraagt 4,0%
- looncompensatie: de indexering voor 2024 bedraagt 5,0%
- areaalwijzigingen op wegen, straten, groen, straatmeubilair en kunstwerken worden verwerkt in de begroting zodat het bestaande beheer niet in kwaliteitsniveau hoeft te worden aangepast.

Toelichting:

- belastingen, heffingen en leges. En voor prijscompensatie en te verstrekken subsidies aan derden: basis is de index 2024 van de '*netto materiele overheidsconsumptie (IMOC)*' van 3,9%. En afgerond naar 4,0%
- looncompensatie: basis is de index 2024 van de '*overheidsconsumptie, beloning werknemers*' van 4,7% En afgerond naar 5,0% in verband met mogelijke aanpassing van de werkgeverspremies sociale verzekeringen en pensioenpremies. Bovendien is eind mei 2023 de Cao-gemeentepersoneel vanaf 1 januari 2024 nog niet bekend.

2.3 Begrotingsrichtlijnen en planning

In dit hoofdstuk schetsen we – op hoofdlijnen – de begrotingsrichtlijnen en de planning.

Begrotingsrichtlijnen

Team Finance en Control coördineert het opstellen van de begroting 2024-2027.
Er wordt een detailplanning opgesteld waaruit blijkt, wie, wat wanneer en hoe moet opleveren.

Na besluitvorming door de raad over de voorjaarsnota worden de begrotingswijzigingen administratief verwerkt. En worden de budgethouders / Teams actief geïnformeerd over de geactualiseerde budgetten. De financiële kaders en technische uitgangspunten uit hoofdstuk 2.2 van deze voorjaarsnota worden bij de communicatie in het ambtelijk traject betrokken.

Planning

De planning voor het vaststellen van de begroting 2024-2027 is gebaseerd op het vergaderschema van de gemeenteraad Hattem 2023.

- Di. 24 oktober College
- Wo. 25 oktober Griffie ontvangt door college vastgestelde Begroting
- Di. 31 oktober Griffie verzend vragen door de fracties naar team Finance & Control
- Vr. 3 november Griffie ontvangt met college afgestemde antwoorden
- Ma. 7 november Raad

De planning voor het opstellen van de begroting – het ambtelijke traject tot aan besluit college is:

In de periode week 36 – 39 op te leveren
- Ø Programma's – opgaven en investeringen
- Ø Taakvelden
- Ø Cijfermatig eindplaatje
- Ø Afstemming PH Financiën

In week 39 – zicht op
- Ø Highlights per programma
- Ø Structureel evenwicht? Meerjarig 2024 – 2027, voor alle jaren?
- Ø Keuzes / draaiknoppen o.b.v. vorige punten

In weken 40, 41 en 42
- Ø Afstemming Organisatie Obeya > leiding > college